

MOSTARIENSIA

časopis za društvene i
humanističke znanosti

**MOSTARIENSIA - ČASOPIS ZA DRUŠTVENE I HUMANISTIČKE ZNANOSTI /
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES**

NAKLADNIK

Sveučilište u Mostaru (za nakladnika prof. dr. sc. Zoran Tomić)

SUNAKLADNICI

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb (za sunakladnika prof. dr. sc. Vlado Šakić)
Rektorski zbor Republike Hrvatske (za sunakladnika prof. dr. sc. Vlado Guberac)
Hrvatska akademija za znanost i umjetnost u BiH (za sunakladnika akademik Jakov Pehar)
Odjel za znanost i obrazovanje Hrvatskog narodnog sabora (za sunakladnika prof. dr. sc. Ivo Čolak)
Institut za društveno-politička istraživanja, Mostar (za sunakladnika Ivan Vukoja)

GLAVNI UREDNIK

prof. dr. sc. Ivica Musić

UREDNIŠTVO

prof. dr. sc. Ivo Čolak
dr. sc. Dejan Vanjek
doc. dr. sc. Mirjana Milićević

LEKTURA TEKSTA NA HRVATSKOM JEZIKU

Ivica Perić, prof.
Martina Arapović, prof.

PRIJEVOD SAŽETAKA NA ENGLISKI JEZIK

Ana Beus, prof.
Anita Vlašić, prof.

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIJELOM

Shift Brand Design, Mostar

TISAK

Grafotisak, Grude

NAKLADA

500 primjeraka

ISSN 1023-8638

MOŠT ARIENSIA

**časopis za društvene i
humanističke znanosti**

god. 22, br. 1, Mostar, svibanj 2018.

Rješenje hrvatskog pitanja
za europsku Bosnu i Hercegovinu
ZNAKSTVENO-STRUČNI SKUP S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM

ORGANIZACIJSKI ODBOR

- akademik **Dragan Čović**, hrvatski član Predsjedništva BiH, predsjednik
dr. sc. **Tonka Krešić Gagro**, predstojnica Ureda hrvatskog člana PBiH, tajnica
prof. dr. sc. **Zoran Tomić**, Sveučilište u Mostaru, rektor
prof. dr. sc. **Damir Boras**, Sveučilište u Zagrebu, rektor
prof. dr. sc. **Šimun Anđelinović**, Sveučilište u Splitu, rektor
akademik **Jakov Pehar**, predsjednik Hrvatske akademije za znanost i umjetnost u BiH
prof. dr. sc. **Ivo Čolak**, voditelj Odjela za znanost i obrazovanje Glavnog vijeća HNS-a
Ivan Vukoja, Institut za društveno-politička istraživanja
prof. dr. sc. **Nevenko Herceg**, predsjednik Vlade Hercegovačko-neretvanske županije
prof. dr. sc. **Ljerka Ostojić**, Sveučilište u Mostaru
akademik **Vlado Majstorović**, Sveučilište u Mostaru
dr. sc. **Sanja Bazina Crnokić**, savjetnica u Uredu hrvatskog člana PBiH
dr. sc. **Dejan Vanjek**, savjetnik u Uredu hrvatskog člana PBiH
Andrijana Katić, savjetnica u Uredu hrvatskog člana PBiH
Tugomir Čuljak, savjetnik u Uredu hrvatskog člana PBiH
Igor Planinić, savjetnik u Uredu hrvatskog člana PBiH
Niko Lozančić, savjetnik u Uredu hrvatskog člana PBiH

MEĐUNARODNI ZNAKSTVENI ODBOR

akademik **Dragan Čović**
akademik **Jakov Pehar**
akademik **Davorin Rudolf**
prof. dr. sc. **Ljerka Ostojić**
prof. dr. sc. **Damir Boras**
prof. dr. sc. **Šimun Anđelinović**
prof. dr. sc. **Tomo Vukšić**
prof. dr. sc. **Ivo Čolak**
prof. dr. sc. **Marko Petrak**
prof. dr. sc. **Branko Matulić**

PROGRAMSKI ODBOR

akademik **Božo Žepić**
prof. dr. sc. **Zoran Tomić**
akademik **Vlado Majstorović**
dr. sc. **Dejan Vanjek**
doc. dr. sc. **Nino Raspudić**
prof. dr. sc. **Nevenko Herceg**
prof. dr. sc. **Dubravka Hrabar**
prof. dr. sc. **Lidija Kos-Stanišić**
prof. dr. sc. **Željko Holjevac**
prof. dr. sc. **Aleksandar Jakir**
doc. dr. sc. **Mirjana Milićević**

RECENZIJSKI ODBOR

akademik **Šimun Musa**
akademik **Božo Žepić**
akademik **Milenko Bevanda**
prof. dr. sc. **Božo Skoko**
prof. dr. sc. **Marko Trogrlić**
prof. dr. sc. **Zvonko Miljko**
doc. dr. sc. **Mirjana Milićević**

PREDGOVOR

Poštovani čitatelji!

Članstvo u Europskoj uniji je primarni strateški interes Bosne i Hercegovine o kojem postoji bazični konsenzus svih društvenih i političkih struktura. To dodatno obvezuje na jačanje proeuropskog raspoloženja, primarno unutar sva tri konstitutivna naroda, koji čine preko 96 % stanovništva naše domovine, a onda i svih ostalih građana. U tom pogledu važno je u kontinuitetu unapređivati svijest o europskim vrijednostima te razvijati navike koje omogućavaju življenje i promicanje europskih standarda u različitim sferama života. Najveća mjera uspjeha u tomu je postignuti stupanj razumijevanja i tolerancije različitosti te sposobnost uvažavanja i poštivanja svakoga tko je drugi i drugačiji, neovisno o vrijednosnim usmjerenjima, promišljanjima ili svjetonazoru. Europska unija je prijetnje tim vrijednostima precizno detektirala i pravno-politički uredila u dvadesetom i dvadesetprvom stoljeću kroz naprednu regulativu i rezolucije koje štite prava i slobode svih njezinih konstitutivnih zajednica i građana u relevantnim područjima života. Tako danas u Europi vrlo dobro znaju da prava prijetnja vrijednostima EU-a dolazi od totalitarnih ideologija i tendencija koje su krajnje isključive te i dalje vrlo snažno prisutne u tranzicijskim društvima i njihovom javnom prostoru. Te iste slabosti uporno stavljaju i BiH na kušnju te je udaljavaju od punog ostvarenja njezinih europskih aspiracija.

Prisjetimo se da je upravo sloboda mišljenja omogućila nesmetan razvoj ideje ujedinjene Europe, kao harmoniziranog i organiziranog prostora koji okuplja najraznovrsnije nacije, narode, kulturne i religijske zajednice te pojedince koji se slobodno udružuju i djeluju potpuno nesmetano, sukladno vlastitim uvjerenjima, a da pri tome uživaju najviši stupanj ustavno-pravne zaštite građanskih, kolektivnih i napose ljudskih prava. To je ambijent koji sasvim otvoreno i bez primisli priželjkuju i Hrvati BiH, koji su kroz povijest zajedno s drugim narodima gradili Bosnu i Hercegovinu te je kulturološko-civilizacijski vezivali za europski prostor. Kao i danas, ni tada zauzvrat nisu tražili ništa, barem ne ono što im već ne pripada sukladno Ustavu BiH i njezinoj pravno-političkoj tradiciji. Problem u odnosu spram legitimnim hrvatskim političkim zahtjevima za ravnopravnošću evidentno se javlja na razini deficitarne kulture komunikacije opterećene totalitarnim sadržajima, kao i dubokog nerazumijevanja europskih vrijednosti, koje u BiH nisu zaživjele u mjeri koja bi omogućila razvoj političke kulture koja javno djelovanje temelji na toleranciji, povjerenju, priznanju, reciprocitetu, jednakosti i ljudskom dostojanstvu. Eksplicitni neeuropski, pa čak i antieuropski obrasci ponašanja i izražena politička nekultura time predstavljaju najveću prepreku emancipaciji BiH, njezinom ukupnom razvoju i ustavno-političkoj konsolidaciji koja bi se temeljila na kategorijama decentralizacije, federalizma, supsidijarnosti i legitimnog predstavljanja, koje su, pored ostalog, u više navrata potvrđene u Europskom parlamentu, ali i od Ustavnog suda BiH kao najviše domaće sudske instance. Umjesto da se u BiH institucionalno pozdra-

ve takve poruke, one se otvoreno diskreditiraju i pri tomu se u tu svrhu zloupotrebjavaju i predstavnička tijela u BiH na način da se čak donose i antieuropske rezolucije!

Upravo iz navedenih razloga znanstveno-stručni skup „Rješenje hrvatskog pitanja za europsku BiH“ kao i Zbornik radova koji je pred vama postavljaju pitanje o tome kako europeizirati pravno-politički poredak BiH kako bi mogao štititi i baštiniti izvorne europske demokratske vrijednosti, koje šalju univerzalan poziv za ravnopravnost i jednakost svih skupina i pojedinaca.

Danas nije lako braniti niti živjeti europske vrijednosti, a osobito je to teško činiti u BiH kao podijeljenom društvu i nedovršenoj državi u kojoj se argumentom sile gaze politička prava manjih i malobrojnijih te krše ljudska i prava konstitutivnih naroda i građana/pojedinaca, dok drskost i bahatost onih koji to čine ide toliko daleko da se pri tome pozivaju i na demokratska načela te ista ona ljudska prava koja bezočno gaze. Pored unutarnjih izazova, situacija je dodatno zahtjevna jer se dinamična geopolitička kretanja na poseban način prelamaju i reflektiraju u BiH, postavljajući značajne izazove koje je nemoguće ignorirati. To posebno dolazi do izražaja jer BiH u postdejtonskom razdoblju, uslijed nedostatka političke volje, unutarnjeg konsenzusa u sprezi s paternalističkim i intervencionističkim djelovanjem Ureda visokog predstavnika, nije uspjela izgraditi sustav vladavine prava koji bi kroz kontinuiran ustavni i institucionalni razvoj osigurao unutarnju stabilnost i koheziju, a time i potrebnu otpornost na vanjske utjecaje i ugroze, koje su sve izraženije, agresivnije i nepredvidivije u našem širem okruženju. Mnoge od njih su realna i izravna prijetnja stabilnosti, sigurnosti i prosperitetu BiH kao višenacionalnoj, multietničkoj, multikulturalnoj i multikonfesionalnoj, a potom i državi s jasnom europskom perspektivom.

Imajući u vidu značaj i dostignuća ovoga skupa, evidentno potvrđena i brojnim visokokvalitetnim radovima ponuđenim u ovom Zborniku, zadovoljni smo što je ova tema okupila najbolje što u ovom trenutku može ponuditi hrvatska intelektualna i akademska elita, koja hrvatskim dužnosnicima na svim razinama vlasti okupljenim u Hrvatskom narodnom saboru, pruža jedan vrlo jasan putokaz za daljnje djelovanje i usmjerenje u smislu skrbi i zaštite interesa hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. Privrženi europskim demokratskim vrijednostima Hrvati BiH trebaju se još snažnije angažirati kao voditelji pozitivnih promjena i predvodnici europskog puta Bosne i Hercegovine u kojoj su konstitutivan autohton narod. Kako dalje živjeti i djelovati te na čemu ustrajati, najbolje je svojevremeno vrlo jasno kazao Alcide De Gasperi, jedan od očeva ideje ujedinjene Europe, u smislu da u viziji budućeg razvoja Europe ne smije biti mjesta prinudi, prisili i totalitarnim isključivostima, kao ni želje za podčinjavanjem, dominacijom ili osvajanjem, već isključivo strpljiva i predana primjena demokratskih metoda, jačanje duha suradnje i nadasve poštivanje najveće ljudske vrijednosti – slobode. Takvo usmjerenje je ključ uspjeha Bosne i Hercegovine isključivo mjerljivog njezinom europskom budućnošću, za dobro svih naroda i građana.

Želimo Vam ugodno čitanje!

Uredništvo

FOREWORD

Dear readers,

Membership in the European Union is the primary strategic interest of Bosnia and Herzegovina, for which there is a basic consensus of all social and political structures. This further obliges to enhance investment in the strengthening of the pro-European mood, primarily within the three constituent peoples that make up more than 96% of our homeland population, and then among all other citizens. In this respect, it is important to continue to raise awareness of European values and to develop habits that enable the living and promotion of European standards in different spheres of life. The greatest measure of success in this is achieved degree of understanding and tolerance of diversity, and the ability to respect and appreciate anyone that is different, irrespective of our value orientations, reflections or worldviews. Threats to these values were precisely detected by the EU and legally and politically regulated in the twentieth and twenty-first century through advanced legislation and resolutions that protect the rights and freedoms of all its constituent communities and citizens in relevant areas of life. Thus, in Europe today, it is very well known that the real threat to the values of the EU comes from totalitarian ideologies and tendencies that are very exclusive and still very strongly present in transition societies and their public space. These same weaknesses tend to put BiH on trial, and keeping her further away from full realization of its European aspirations.

Let us recall that freedom of thought has enabled the smooth development of the idea of a united Europe as a harmonized and organized space that brings together the most diverse nations, peoples, cultural and religious communities, and individuals who freely associate and operate undisturbed in accordance with their own convictions, enjoying the highest degree of constitutional-legal protection of civil, collective and especially human rights. It is an ambience that the Croats of Bosnia and Herzegovina openly and unreservedly crave; people that have built Bosnia and Herzegovina together with other peoples, and have been binding it culturally and civilizationaly for the European space. As in today's case, they did not ask for anything, at least nothing more than what belongs to them in accordance with the BiH constitution and its legal and political tradition. The problem in relation to legitimate Croatian political demands for equality is evident in the level of the lack of cultural communication burdened with totalitarian contents, as well as the deep misunderstanding of European values, which have not lived in BiH to the extent that would enable the development of a political culture that bases public activity on tolerance, trust, recognition, reciprocity, equality and dignity. Explicit non-European, and even anti-European, patterns of behavior and prominent political inertia represent the greatest obstacle to emancipation of BiH, its overall development and constitutional-political consolidation, which would be based on the categories of decentralization, federalism, subsidiarity and legitimate representations that have been, *inter alia*, several times confirmed in the European Parliament, but also by the Constitutional

Court of BiH as highest domestic court instance. Instead of institutionally welcoming such messages in BiH, they are openly discredited, and some of the representative bodies in BiH are abused for this purpose even by adopting anti-European resolutions!

For these reasons, interdisciplinary conference "The solution of the Croat issue for European BiH", as well as Proceedings in front of you, ask the question of how to Europeanize the legal and political order of BiH so that it can protect and inherit the original European democratic values, which are sending a universal call for equality of all groups and individuals.

It is not easy to defend or live European values today, and it is particularly difficult to do so in BiH, as it is a divided society and an unfinished state in which the argument of force tramples the political rights of minorities and those who are fewer in number, and violates human rights of constituent peoples and citizens/individuals, while impudence and arrogance of perpetrators goes so far as calling for democratic principles and the same human rights they are diminishing. In addition to the internal challenges, the situation is further complicated, because dynamic geopolitical movements in a special way are refracting and reflecting in BiH, posing significant challenges that cannot be ignored. This is particularly apparent because in the post-Dayton period, due to the lack of political will, the internal consensus coupled with the paternalistic and interventionist activities of the OHR, failed to build a system of rule of law that would guarantee, through continuous constitutional and institutional development, internal stability and cohesion, and the necessary resistance to external influences and threats, which are more pronounced, aggressive and unpredictable in our wider surrounding. Many of them are a real and direct threat to the stability, security and prosperity of BiH as multi-ethnic, multicultural and multi-confessional, and lastly, a country with a clear European perspective.

Bearing in mind the significance and achievements of this conference, evidenced by the numerous high-quality works offered in this Proceedings, we are pleased that this theme brought together the best that intellectual and academic elite among BH Croats can offer at this moment, which has provided to their political representatives at all levels of government, gathered in the Croat National Assembly (HNS), a very clear roadmap for further action and orientation in terms of care for the Croat people of Bosnia and Herzegovina and protection of their interests as one of the three constituent peoples. The only way to remain faithful to this mission is to remain firmly attached to European democratic values and thus remain the leaders of positive change and the European path of Bosnia and Herzegovina.

We should mark the words on how to continue to live and act and persevere of Alcide De Gasperi, one of the fathers of the idea of a united Europe, who has very clearly stated at the time that in the vision of the future development of Europe there cannot be a place for coercion and force and totalitarian exclusivities nor the desire for subjugation, domination, or conquest, but the patient and devoted application of democratic methods, the strengthening of the spirit of co-operation and above all respect for the highest human value - freedom. I am deeply convinced that this is the key to the success of Bosnia and Herzegovina, which is measurable only by its European future, for the good of all its peoples and citizens.

We wish You a pleasant reading!

Editorial